

26.8.2004

3104/4/02

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Håkan Stoor

POTILAAN YHTEYDENPIDON RAJOITTAMINEN

1

KANTELU

Kantelija arvosteli 20.12.2002 päivätyssä kirjeessään hoitoaan ja kohteluaan A:n kaupungin psykiatrian päihdevieroitussosastolla (- -). Kantelijan mielestä häntä pidettiin osastolla ilman pätevää syytä. Lisäksi hän kertoi, että hänen yhteydenpitoaan asianajajaansa oli rajoitettu.

- - -

3

RATKAISU

Katson A:n kaupungin psykiatrian osaston - - - henkilökunnan menetelleen lainvastaisesti 27.11.2002, kun kantelijalta evättiin lupa käyttää puhelinta oikeudenkäyntiavustajan hankkimiseksi. Mielenterveyslain 22 j §:n 4 momentin mukaan potilaan yhteydenpitoa oikeusavustajaansa ei saa rajoittaa.

Muilta osin en ole havainnut asiassa oikeusasiamiehen toimenpiteitä edellyttävää lainvastaista menettelyä tai velvollisuuden laiminlyöntiä.

Perustelen ratkaisuni seuraavasti.

4

PERUSTELUT

- - -

4.2

Yhteydenpidon rajoittaminen

Tapahtumat

Saadun selvityksen mukaan kantelija oli 22.11 ja 27.11.2002 välisenä aikana soittanut usealle asianajajalle, jotka eivät kuitenkaan halunneet ottaa vastaan hänen puheluitaan. Viimeksi mainittuna päivänä tehtyjen potilasasiakirjamerkintöjen mukaan kantelijalta evättiin toistaiseksi lupa soittaa näitä puheluita. Hoitohenkilökunta piti ratkaisua potilaan realiteetteja tukevana toimenpiteenä, eikä mielenterveyslaissa tarkoitettuna yhteydenpidon rajoittamisena. Tämän vuoksi toimenpiteestä ei tehty eri päätöstä, vaan se merkittiin kantelijan potilasasiakirjoihin.

Oikeusohjeet

Tarkkailtavana olevan ja hoitoon määrätyn potilaan yhteydenpidon rajoittamisesta säädetään mielenterveyslain (1116/1990, muut. 1423/2001) 22 j §:ssä, joka tuli voimaan 1.6.2002. Säännös kuuluu seuraavasti:

Yhteydenpidon rajoittaminen. Potilaalla on oikeus pitää yhteyttä sairaalan ulkopuolelle käyttämällä puhelinta, lähettämällä ja vastaanottamalla kirjeitä tai muita luottamuksellisia viestejä ja muita lähetyksiä sekä vastaanottamalla vieraita.

Potilaan yhteydenpitoa sairaalan ulkopuolelle saadaan rajoittaa, jos yhteydenpidosta on vakavaa haittaa potilaan hoidolle, kuntoutukselle tai turvallisuudelle tai jos rajoittaminen on välttämätöntä muun henkilön yksityiselämän suojaamiseksi.

Edellä 2 momentissa tarkoitettua syystä potilaan lähettämä tai hänelle osoitettu yksittäinen kirje tai muu siihen rinnastettava viesti saadaan lukea ja pidättää. Potilaan hallussa olevat yhteydenpitoon käytettävät välineet ja laitteet saadaan rajoituksen ajaksi ottaa toimintayksikön haltuun tai niiden käyttöä saadaan rajoittaa. Pidätetyt kirjeet on säilytettävä erillään potilasasiakirjoista siten, että ne ovat vain pidättämispäätöksen tekemiseen osallistuvien luettavissa.

Potilaan ja sairaalan toimintaa valvovien viranomaisten, lainkäyttöviranomaisten ja ihmisoikeuksien kansainvälisten valvontaelimien välistä kirjeenvaihtoa tai muuta yhteydenpitoa ei saa rajoittaa. Potilaan yhteydenpitoa oikeusavustajaansa tai sairaalan potilasasiamieheen ei saa rajoittaa.

Sairaalan psykiatrisesta hoidosta vastaavan ylilääkärin tai muun vastaavan lääkärin on tehtävä 2 momentissa tarkoitettua yhteydenpidon rajoittamisesta kirjallinen päätös. Ennen päätöksen tekemistä on potilaalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Myös muulle sairaalan tiedossa olevalle asianosaiselle on mahdollisuuksien mukaan varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Päätöksessä on mainittava rajoituksen syy, henkilöt, joihin rajoitus kohdistuu, millaista yhteydenpitoa rajoitus koskee ja missä laajuudessa se toteutetaan. Rajoitusta koskevan päätöksen tulee olla määräaikainen ja se saa olla voimassa enintään 30 päivää kehrallaan.

Arviointi

Mielenterveyslain 22 j §:n 4 momentista käy ilmi, että potilaan yhteydenpitoa oikeusavustajaansa ei saa rajoittaa. Säännös muodostaa poikkeuksen 2 momentin säännöksestä, jonka perusteella yhteydenpitoa saa tietyissä tapauksissa rajoittaa.

Käsitykseni mukaan mielenterveyslaissa oleva kielto rajoittaa potilaan yhteydenpitoa oikeusavustajaansa koskee myös tilannetta, jossa potilas yrittää hankkia itselleen avustajan. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on nimittäin katsonut, että vapautensa menettäneen henkilön ihmisoikeuksia loukattiin, kun häneltä evättiin lupa ottaa yhteyttä asianajajaan oikeudenkäynnin aloittamiseksi. Kyse oli ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa säädetystä oikeudesta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, johon sisältyy oikeus saada asia vireille tuomioistuimessa ("access to court"), sekä 8 artiklassa säädetystä yksityiselämän suojasta (Golder case, 21.2.1975 A 18). Näitä oikeuksia suojataan myös perustuslain 21 ja 10 §:ssä.

Edellä kerrotun perusteella katson, että A:n kaupungin psykiatrian osaston A 3:n henkilö kunta menetteli lainvastaisesti, kun se epäsi kantelijalta luvan käyttää puhelinta oikeusavustajan hankkimiseksi. Totean lisäksi, että niissä tapauksissa, joissa yhteydenpidon rajoittaminen on

mielenterveyslain 22 j §:n 2 momentin mukaan sallittua, asiassa on säännöksen 5 momentin mukaan tehtävä kirjallinen päätös.

5

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3 ja 4.2. esittämäni käsityksen A:n kaupungin psykiatrian osaston - - - henkilökunnan menettelyn lainvastaisuudesta psykiatrian tulosalueen ylilääkärin tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle jäljennöksen tästä päätöksestäni.